

І.В. Янчева, доц.

В.В. Янчев, ст. викл.

ДОСВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ АУДИТОРСЬКИХ ЗНАТЬ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПОСЛУГ

Розглянуто досвід розвитку професійних аудиторських знань. Проаналізовано рівень якості аудиторських послуг. Оцінено професійну підготовку сучасних фахівців з аудиту. Визначено інноваційні підходи до формування професійних знань аудитора.

Рассмотрен опыт развития профессиональных аудиторских знаний. Проанализирован уровень качества аудиторских услуг. Оценена профессиональная подготовка современных специалистов по аудиту. Определены инновационные подходы к формированию профессиональных знаний аудитора.

The experience of professional auditing skills development is investigated in this paper. The level of quality of auditing services is analysed and professional level of modern auditors is estimated. The innovation approaches to the professional auditors training are developed.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах робота аудиторів посідає важливе місце в організації прийняття рішень, діяльності суб'єктів господарювання та економіці в цілому. Особливої актуальності набуває питання щодо формування професійних знань аудиторів, які утворюють базу знань, що є підґрунтям для якісного виконання поставлених завдань та формулювання відповідної аудиторської думки. Необхідність визначення нових підходів до формування професійних знань та навичок пояснюється впливом рівня підготовки та обізнаності аудитора на якість аудиторських послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням діяльності практикуючих аудиторів та формування їх базових знань приділяли увагу такі науковці: Т. Микитенко, І. Пилипенко, О. Редько, В. Шевчук. Проте більш детального дослідження потребує визначення шляхів удосконалення професійної підготовки аудиторів, що матиме позитивний вплив на якість аудиторських послуг.

Мета та завдання статті. Метою написання статті є визначення інноваційних підходів до формування професійних знань аудитора. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання: розглянути досвід розвитку професійних знань сучасних аудиторів; критично оцінити

рівень якості аудиторських послуг в Україні; визначити ступінь професійної підготовки аудиторів; проаналізувати можливість підвищення бази професійних знань аудиторів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Започаткування та розвиток аудиту у вітчизняній практиці пов'язані з необхідністю проведення незалежних від державних та органів місцевого самоврядування професійних перевірок для забезпечення одержання зацікавленими користувачами висновків щодо вірогідності інформації про діяльність суб'єкта господарювання. Розвиток аудиторських послуг став підґрунтям для виділення типів аудиту, характерні ознаки та особливості яких визначили необхідність поглиблення та спеціалізації професійної підготовки аудиторів, набуття ними нових знань та навичок, які формують адекватний образ аудитора серед потенційних клієнтів.

Упродовж становлення та розвитку незалежного аудиту набула розвитку його інфраструктура. Сьогодні система аудиту охоплює аудиторів, які надають професійні послуги в складі аудиторських фірм, та аудиторів-підприємців, які діють одноосібно, зареєструвавши аудиторську діяльність. В аудиторських фірмах працевлаштовані фахівці з бухгалтерського обліку, фінансів, оподаткування, господарського права, а також інші співробітники, що працюють під керівництвом сертифікованих аудиторів [3].

На сучасному етапі аудиторів можна назвати висококваліфікованими фахівцями, з найбільшим рівнем професіоналізму серед провідних економістів.

Кожен сертифікований аудитор має вищу освіту, не менш ніж 3 роки безперервного стажу практичної роботи, володіє теоретичними знаннями та практичними навиками з бухгалтерського обліку, обізнаний у сфері фінансового аналізу, має високий рівень підготовки з оподаткування та фінансового права.

Досвід розвитку професійних знань аудиторів знаходиться в динаміці: відповідно до міжнародних стандартів аудиту знання аудиторів мають бути достатніми та якісними для формулювання професійних тверджень, що покладає відповідальне зобов'язання розвивати свої професійні знання та опанувати питання, які можуть мати опосередкований вплив на якість роботи та формування професійної думки.

Набуття фахових знань та підвищення рівня підготовки є дієвими, проте недостатніми інструментами для забезпечення бази професійних знань аудитора. У сучасних умовах обов'язковим фактором набуття теоретичних та практичних знань аудитора є опанування комп'ютерної техніки, новітніх інформаційних технологій, юриспруденції. Відмітною рисою підготовки сучасного аудитора є

високий професійний рівень знання іноземної мови, що позитивно позначається на оцінці його фахової бази підготовки.

Високий рівень підготовки спеціалістів має прямий вплив на якість аудиторських послуг, критеріями яких є такі [5]:

- обґрунтованість аудиторських тверджень та консультацій;
- виділення аудитором максимально можливої кількості помилок, викривлень та інших невідповідностей щодо фінансової звітності та діяльності в цілому;
- виявлення факту шахрайства;
- оцінка якості роботи органів управління суб'єкта господарювання;
- надання професійних консультацій та пропозицій з удосконалення системи прийняття управлінських рішень;
- захист майнових інтересів власника;
- планування аудиторських процедур на мінімальний строк, достатній для підготовки якісного висновку;
- виконання (у разі необхідності) аналітичних процедур;
- додержання конфіденційності.

Аудиторську діяльність визначають як вид підприємницької діяльності, що включає організаційно-методичне забезпечення аудиту, практичне виконання аудиторських перевірок та надання інших аудиторських послуг. Ефективність аудиторської діяльності залежить від рівня аудиторського ризику, тобто такого ризику, який бере на себе аудитор, формулюючи професійні твердження про вірогідність фінансової звітності суб'єкта господарювання.

Високий рівень професійної підготовки та одержання відповідних знань та практичних навичок знижує ймовірність помилок, які можуть виявитися в неправильному застосуванні (незастосуванні) міжнародних стандартів аудиту, Кодексу професійної етики, законодавчих та нормативно-правових актів щодо обліку та оподаткування, офіційних роз'яснень тощо.

Якість аудиторських послуг розглядають як системне дотримання професійної незалежності, вимог чинного законодавства, стандартів аудиту, Кодексу професійної етики під час здійснення професійної діяльності у сфері аудиту. Якість послуг з аудиту оцінюється суб'єктами господарювання як максимальна відповідність результатів аудиторської діяльності реальному (фактичному) стану справ.

Аудитор має дотримуватися базових принципів професійного Кодексу етики, що дозволяє оцінити рівень його підготовки:

- чесність (чесність та відвертість);
- об'єктивність (неупередженість, унеможливлення тиску конфлікту інтересів);

- професійна компетентність та ретельність (постійне вдосконалення та актуалізація професійного рівня);
- конфіденційність;
- професійна поведінка (підтримання своєю поведінкою репутації аудиторської професії);
- дотримання вимог технічних стандартів.

Оцінюючи рівень професійної підготовки, можна зазначити, що сьогодні серед практикуючих аудиторів (аудитори спеціальних курсів обов'язкового підвищення кваліфікації за програмами Аудиторської палати України – 635 осіб, що становить близько 20% усіх вітчизняних сертифікованих аудиторів) [4]:

- 45% респондентів мають базову вищу економічну освіту за фахом «Облік і аудит»;
- 14,5% мають базову економічну освіту за спеціальностями «Економіка підприємства», «Менеджмент», «Фінанси»;
- 15% базова вища технічна освіта;
- 24,5% вища освіта за всіма іншими спеціальностями.

Такі дані визначають різні напрями підготовки фахівців з аудиту, проте не спричиняють негативного впливу на формування їх професійних знань, оскільки більше 60% респондентів вважають за доцільне регулярно (щороку) підвищувати кваліфікацію шляхом набуття додаткових спеціальних (фахових) знань.

Негативним чинником оцінки рівня підготовки аудитора є дані щодо низького рівня ефективності застосування у вітчизняній аудиторській практиці міжнародних стандартів аудиту та норм Кодексу професійної етики – більш ніж 50% не мають достатніх практичних знань для використання зазначених стандартів щодо підвищення ефективності надання аудиторських послуг. Близько 40% респондентів опанували положення міжнародних стандартів аудиту та відзначили можливість їх якісного застосування під час проведення аудиторської перевірки та надання професійних послуг.

У науковій літературі для підвищення рівня професійних знань аудиторів, урахувуючи багатолітню практику незалежного аудиту та активне запровадження міжнародного досвіду державного фінансового аудиту в Україні, визначають необхідність забезпечення фахівців спеціальною науковою літературою (підручники, навчальні посібники), які відповідають сучасній практиці аудиторської діяльності. Це запобігатиме ризику одержання фахівцями неякісних професійних знань [3].

Непряним, проте дієвим інструментом підвищення професійної підготовки аудиторів є страхування професійної відповідальності аудиторів, яка передбачає досягнення мети, що передбачає захист інтересів таких суб'єктів [2]:

- споживачів послуг, замовників аудиту;
- виконавців (забезпечення їх фінансової стабільності, запобігання банкрутству, втраті професійного статусу та іміджу);
- третіх осіб (банки, інвестори, кредитори).

Сьогодні у вітчизняній практиці, на відміну від міжнародної, законодавством не передбачено страхування професійної відповідальності аудиторів та повного і беззаперечного відшкодування збитку, нанесеного замовнику аудиту.

У світовій практиці законодавство не звільняє аудитора від відповідальності в разі відсутності між ним та замовником письмового договору – у практиці страхування професійної відповідальності у Великій Британії особа-замовник має можливість подання позову при відсутності договору.

Подібна практика є доцільною для застосування в Україні, оскільки страхова відповідальність прямо впливатиме на розуміння аудитором відповідальності за сформульоване твердження та позначиться на рішенні аудитора одержувати додаткові спеціальні знання та підвищувати рівень своєї професійної підготовки.

Для більшості практикуючих вітчизняних аудиторів важливим є законодавче встановлення мінімальних розцінок на аудиторські послуги, що вирішить питання щодо низької ціни на професійні послуги. Отже, інноваційним підходом до стимулювання аудиторів щодо одержання базових професійних знань можна назвати матеріальні стимули.

Цілеспрямоване використання механізму матеріальної зацікавленості базується на тому, що така зацікавленість є спеціально організованим процесом, тобто формування системи відносин, яка має ознаки об'єктивної необхідності, включаючи суттєвість, безперервність та єдність [1].

Забезпечити матеріальну зацікавленість аудиторів можна, дотримуючись таких базових принципів:

1. Відповідність – показники, що є основою системи стимулювання, мають бути суттєвими.
2. Безперервність – система стимулювання формується не на окремий період часу, а на весь термін роботи фахівця на посаді аудитора.
3. Взаємозалежність – якісне виконання обов'язків та дотримання високого рівня ділової культури та етики передбачає необхідність застосування відповідних матеріальних стимулів.
4. Контроль – перевірка виконання професійних обов'язків, дотримання вимог чинного законодавства та професійної етики.

Матеріальне стимулювання не можна вважати єдиним способом підвищення інтересу аудитора до постійного вдосконалення знань та

навичок. Значну роль відіграють нематеріальні стимули, які можуть оцінюватися аудитором вище, ніж матеріальні. Для аудитора важливою є позитивна оцінка його високого рівня професіоналізму, креативних якостей, здійснення самореалізації, що формують його позитивний імідж серед замовників та є інструментами кар'єрного росту. Видами нематеріальних стимулів можуть бути письмові відзнаки, грамоти, дипломи, визнання кращим працівником, підвищення посади тощо.

Висновки. На підставі проведеного дослідження обґрунтовано висновок щодо необхідності формування інноваційних інструментів для підвищення рівня професійної підготовки аудиторів, які передбачають реалізацію матеріальних і нематеріальних інтересів та одержання відповідних стимулів для постійного, динамічного, суттєвого розвитку фахової підготовки та здобуття відповідних професійних знань і навичок.

Список літератури

1. Копосов Г. А. Обеспечение экономической безопасности функционирования предприятий путем создания мотивационных стимулов / Г. А. Копосов, Е. Н. Радкевич, М. В. Шарко // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 3. – С. 6–10.

2. Микитенко Т. Страхування професійної відповідальності аудиторів / Т. Микитенко // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 6. – С. 46–50.

3. Пилипенко І. Національна система аудиту: досвід становлення та спрямування розвитку / І. Пилипенко, В. Шевчук / Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 3. – С. 5–13.

4. Редько О. Соціологія аудиту (різні думки практикуючих аудиторів) / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2010. – № 4. – С. 51–56.

5. Редько О. Якість аудиторських послуг: філософія та міфологія / О. Редько // Бухгалтерський облік і аудит. – 2009. – № 1. – С. 46–54.

Отримано 01.02.2013. ХДУХТ, Харків.

© І.В. Янчева, В.В. Янчев, 2013.